

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDAGI RIVOJLANISHLAR VA SOHA UCHUN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.

Quldosheva Xolisa Kamoliddin qizi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni 1-ilovasi 34-maqсадida: "Hududlarning muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma tizimini hamda xizmat ko'rsatish va servis sohalari rivojlantirish" yo'nalishi bo'yicha quyidagi vazifalar belgilangan:

Hududlarda xizmat ko'rsatish va servis sohalari rivojlantirish orqali keyingi 5 yilda xizmat ko'rsatish hajmini 3 baravarga oshirish hamda ushbu yo'nalishda jami 3,5 million yangi ish o'rinlarini yaratish. Shahar va tumanlar markazlarida aholining kundalik ehtiyoji yuqori bo'lgan maishiy va kommunal xizmatlarni rivojlantirish bo'yicha pullik santexnika, elektrik, uy jihozlarini ta'mirlash, keytering kabi xizmatlarni ko'rsatish punktlarini rivojlantirish. Respublika hududlarida savdo va yo'lbo'yi xizmatlarini rivojlantirish orqali 130 ta zamonaviy bozorlar va savdo komplekslari, shuningdek, yo'lbo'yi infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha 65 ta yirik hamda 5000 ta kichik xizmat ko'rsatish obyektlarini tashkil etish. Servis sohasida yashirin iqtisodiyot ulushini 3 baravarga qisqartirish.

Xizmatlar sohasining jozibadorligini oshirish maqsadida sohadagi tadbirkorlik subyektlariga qo'shimcha imtiyozlar taqdim etish. Qayd etilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, bugungi kunda jahonda davom etayotgan turli inqiroziy holatlar sharoitida, O'zbekistonda xizmat ko'rsatish sohasini davlat tomonidan yanada qo'llab quvvatlash bo'yicha imtiyoz berish, infratuzilmani yanada rivojlantirish orqali tadbirkorlik muhitini yaxshilash, bu jarayonlarda yuzaga kelayotgan muammolarni aniqlash va bartaraf etish borasida ilmiy tavsiyalar va takliflar ishlab chiqish bugungi kundagi dolzarb masalalardan biri bo'lib hisoblanadi. Mamlakat milliy iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi xizmat ko'rsatish sohasi hisoblanadi. Xizmat ko'rsatish sohasi mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida, xususan, YAIM ishlab chiqarishda, aholini ish bilan ta'minlashda, uning turli ehtiyojlarini qondirishda turmush darajasi va sifatini oshirishda, davlat budjetini shakllantirishda yetakchi o'rin tutadi. Shu bilan bir qatorda, xizmat ko'rsatish sohasi ko'p tarmoqli va bir vaqtning o'zida bir necha yo'nalishda faoliyat olib boruvchi soha. Ushbu sohada doimiy tarzda o'zaro milliy iqtisodiyotning boshqa sohalari bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar sodir bo'ladi va rivojlanib boradi. Xizmat ko'rsatish sohasi, bir tomondan, milliy iqtisodiyotning boshqa soha hamda tarmoqlariga, ularning holati va rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatsa, ikkinchi tomondan, uning rivojlanish imkoniyatlari hamda istiqbollari boshqa soha va tarmoqlar dinamikasi bilan belgilanadi.

Xizmat atamasi olimlar tomonidan iqtisodiy adabiyotlarda turlicha nuqtai nazardan qo'llanilib iqtisodiy bilim sohasiga bog'liq holda talqin qilinadi. Ushbu atama doirasida ko'plab xorijlik va mahalliy olimlarimiz nazariy tadqiqotlar olib borishgan. Taniqli olimlardan biri F.Kotler bo'lib, u xizmatga quyidagicha ta'rif beradi: "Xizmat – bu bir tomon boshqasiga taklif qilishi mumkin bo'lgan har qanday faoliyatdir".

Xizmat tushunchasiga I.Ochilov tomonidan berilgan ta'rif boshqalariga nisbatan mazmun va mohiyat jihatidan takomillik kasb etgan va u quyidagi shaklda berilgan: "Xizmat deyilganda, insonning, xo'jalik yurituvchi subyektlarning, davlatning va jamiyatning ma'lum bir ehtiyojini qondirishga yo'naltirilgan kishilarning naf keltiradigan xizmat jarayoni bilan bog'liq ongli faoliyati tushuniladi.". Muhammedov xizmat ko'rsatish sohasi aholining sog'lig'iga, kayfiyatiga, mehnatga munosabatiga, ishchi-xodimlarning mehnat unumdorligiga, o'z hayotidan rozilik darajasi va xursandligiga, umuman, ishlab chiqarish kuchlarining hayoti va taraqqiyotiga bevosita va sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi deb, ta'kidlab o'tadi. Xususan, bu borada mamlakatimiz olimlaridan M.Q.Pardayev va H.N.Musayevlarning "xizmatlar sohasi bozor iqtisodiyotining tarkibiy qismi hisoblanadi, iqtisodiy munosabatlar umumiy tizimida qatnashadi". deb aytilgan ta'riflari bunga yaqqol misol bo'la oladi.

Keyingi yillarda mamlakatimiz yalpi ichki mahsulot tarkibidagi ulushini oshirish, shuningdek xizmat ko'rsatish sohasida faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlariga qator imkoniyatlar yaratilmoqda. Mamlakatimizda xizmatlarning yuqori texnologiyalarga asoslangan va bozor iqtisodiyotiga xos bo'lgan turlari jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. 2022–2026 yillarda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida xizmatlar sohasini rivojlantirish borasida aniq chora-tadbirlar belgilanib, bunda "...arzon uy-joylar barpo etish, yo'l-transport, muhandislik – kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish hamda modernizatsiya qilish bo'yicha maqsadli dasturlarni amalga oshirish" yuzasidan muhim vazifalar belgilab olindi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligining 2023- yilning dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, xizmatlar hajmi 470 286,5 mlrd.so'mga yetdi va bu sohada kichik tadbirkorlikning ulushi - 47,7 % ni, aholi jon boshiga xizmatlar hajmi - 12 915,6 ming so'mni va korxonalar va tashkilotlar ulushi – 70,7 % ni tashkil qildi.

2023-yil yakunlariga ko'ra, YAIM tarkibida xizmatlar sohasining ulushi 41,6 % dan 43,4 % ga oshdi. Shu bilan birga, qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligining ulushi 24,9 % dan 24,3 % ga, sanoatning ulushi 27,0 % dan 26,1 % ga, qurilish tarmog'ining ulushi 6,5 % dan 6,2 % ga kamaydi. 2023-yilda aholi jon boshiga hisoblangan YAIM hajmi joriy narxlarda 29 291,4 ming so'mni tashkil etdi. 2019-2023 yillar davomida ko'rsatilgan bozor xizmatlari umumiy hajmining o'sishiga xizmat ko'rsatish turlarining qo'shgan hissasini tahlil qilib ko'radigan bo'lsak, moliyaviy xizmatlar – 4,5 % ga, savdo xizmatlari – 2,5 % ga, transport xizmatlari – 1,8 %ga, boshqa xizmatlar – 1,8 %ga, aloqa va axborotlashtirish xizmatlari – 1,6 %ga, ta'lim sohasidagi xizmatlar – 1,0 % ga va yashash va ovqatlanish xizmatlari – 0,5 % ga oshgani, ya'ni shu davrlar oralig'ida bu ko'rsatkich 13,7 %ga o'sganini ko'rish mumkin.

Xulosa qilib aytish lozimki, bugungi kunda xizmatlar sohasi zamonaviy milliy iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biridir. Ushbu tarmoq an'anaviy faoliyat bilan cheklanib qolmaydi, u jamiyat hayotida o'z ishtirokini doimiy ravishda kengaytirib boradi, ijtimoiy ishlab chiqarishga integratsiyalashgan, shuningdek, iqtisodiyotning deyarli barcha sohalari bilan o'ziga xos aloqalar orqali bog'langan. "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida" ko'plab maqsad va vazifalar belgilab berildi. Ushbu belgilab berilgan maqsad va vazifalardan kelib chiqib, bu islohotlarning uzviyligini davom ettirish, xususan, xizmat ko'rsatish sohasini istiqbolda tizimli rivojlantirish zaruratini

keltirib chiqarmoqda. Zero shunday ekan, hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida mazkur sohani rivojlantirish borasida, bir qator takliflarni berish maqsadga muvofiq deb o'ylaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022—2026 yillarda Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. // www.lex.uz
2. Ochilov I. Bozor munosabatlari sharoitida xizmatlarning turlari va ularning tavsifi. // Xizmat ko'rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. Monografiya. T.: "IQTISODIYOT-MOLIYA"
3. Farmon (2023) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mipziyoyevning 2023 yil 11 sentabrdagi "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-sonli Farmoni. // www.lex.uz
4. www.stat.uz